

دین و زندگی - علم دینی

دومین جلسه درس احکام کسب و کار - پاییز ۱۳۹۷ - دانشگاه علامه طباطبایی (ره)

مروری بر گذشته

- مشتری اصلی کسب و کار کیست؟
- ارزش مشترک یعنی چه؟
- اثربخشی و کارایی یعنی چه؟
- فرق انتخاب همسر و اختیار همسر با توجه به رویکرد عقلانیت محدود سایمون
- برای اختیار همسر، بر اساس تئوری تصویر چه مراحل طی می شود؟
- چه کسب و کاری باعث آرامش می گردد؟
- آیا ارزش های ذهنی خود را می شناسید؟

سلام

- سعی شده این ارایه در سطوح بالای شکل مقابل باشد
- هر جا لازم بود صحبت کنید

- هدف کلی ارایه: دین در مورد علم چه می گوید؟

- منبع عمده: کتاب منزلت عقل در هندسه معرفت دینی
آیت الله جوادی آملی

ظرف علم چیست؟

- علم در کجای انسان شکل می گیرد؟
- در کجا نگهداری می شود؟
- منبع علم انسان چیست؟

...

علی (ع): الْعِلْمُ نُورٌ يَقْدِفُهُ اللَّهُ فِي قَلْبِ مَنْ يَشَاءُ
قذف = پرتاب کردن

چرا در قرآن گفته شده یزکیهم و یعلمهم؟

ظرف قلب

- بهترین قلب = فراگیرترین قلب (ارزش گذاری قلب)
- محل یادگیری کجاست؟ (تلفیق تئوری سیستم و نظریات یادگیری)
- مغز (تصمیم سازی) یادگیری ساختار گرا
- قلب (تلفیق، شهود، تصمیم گیری، امید، ارتباط) یادگیری اجتماعی
- قلب صحنه مبارزه عقل و هوای نفس و القائنات رحمانی یا شیطانی
- حواس (یادگیری حسی، یادآوری)
- عضله (عکس العمل)
- همه ی مراتب با هم = یادگیری تجربی
- یادگیری <> تجربه یادگیری ! یادگیری = یادآوری مزه و طعم نکات (یادگیری با تجربه)

علم

- العلم نور يقذفه الله في قلب من يشاء
- دانش از بالا آمده ولی ثروت قراردادی انسانی است
- دانش واقعی
- درک شده توسط عقل و قلب
- عقل = ما عبد به الرحمن و اكتسب به الجنان (امام صادق (ع))

علم و ثروت (حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه)

- ثروت نیاز به نگهداری دارد ولی دانش از صاحبش حفاظت می کند
  - دانش اندر دل چراغ روشن است-وز همه بد بر تن تو جوشن است
  - محمل - کارکرد
- ثروت با بخشیدن و هزینه کردن کم می شود ولی علم زیاد می شود
- دانش فرمانده و مال فرمانبر است (دانشمند ← دانش دوست، دانشی)
- دانشمند اثر بلندمدت تری از خود بر جای می گذارد ولی شخصیت بدست آمده از مال به سرعت با نابودی ثروت نابود می شود
  - دانش یک فرآیند طولانی و فرهنگی برای تولید دارد و پایدارتر است

خلاصه اجرایی (حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه)

دانشمند : خردمند، شناخت قلبی، انگیزه متعالی، عمق مناسب

علم

- سیستم مطالعاتی منظم و براساس روش علمی (مشاهده و تجربه) که واقعیت های جهان را آن چنان که هستند مورد شناسایی قرار داده ، و هدف آن کمک به انسان در فهم طبیعت پدیده ها و کشف و بیان قوانینی است که بتوانند پدیده های مورد نظر را تبیین یا پیش بینی کند. (راسل، ۱۳۴۷)
- یک نظریه مجموعه ای از سازه ها (مفاهیم) تعاریف و گزاره های به هم مرتبط است که از طریق مشخص ساختن روابط بین متغیرها، با هدف تبیین و پیش بینی پدیده ها دید نظام یافته ای از پدیده ها ارائه می کند (کرلینگر، ۱۳۷۷) هر نظریه مفروضاتی دارد.
- تفاوت مدل با نظریه؟

مبانی علوم انسانی

❖ مبانی مختلف فلسفی (برل و مورگان، ۱۹۷۹)

- هستی شناسی (وجود، علیت)
  - شناخت شناسی (امکان شناخت، مکانیسم شناخت، انتقال پذیری شناخت)
  - ارزش شناسی (ملاک ارزش، زیبایی)
  - انسان شناسی (ویژگی های انسان، حقوق، جبر و اختیار)
- ❖ هر مکتب می تواند در هر یک از مبانی عینی گرا یا ذهنی گرا باشد یا باورهای ویژه ای داشته باشد

رویکرد اسلام

- ❖ عینی گرایی با توجه به فطرت
- ❖ ارزش های ذاتی و واقعی نه قراردادی
- ❖ توجه به مادیات در کنار معنویات
- ❖ رویکرد مثبت به انسان
- ❖ دید بلند مدت و اهمیت به نتایج و آینده در کنار حال
- ❖ در گفتمان درون دینی اسلام منبع حقیقی شناخت احکام خداوند عقل (ما الهمه الله) و نقل (ما انزله الله) است.

علم دینی

❖ دین مجموعه عقاید و قوانین برای اداره جامعه انسانی و پرورش انسان ها (جوادی آملی، کتاب شریعت در آینه معرفت)

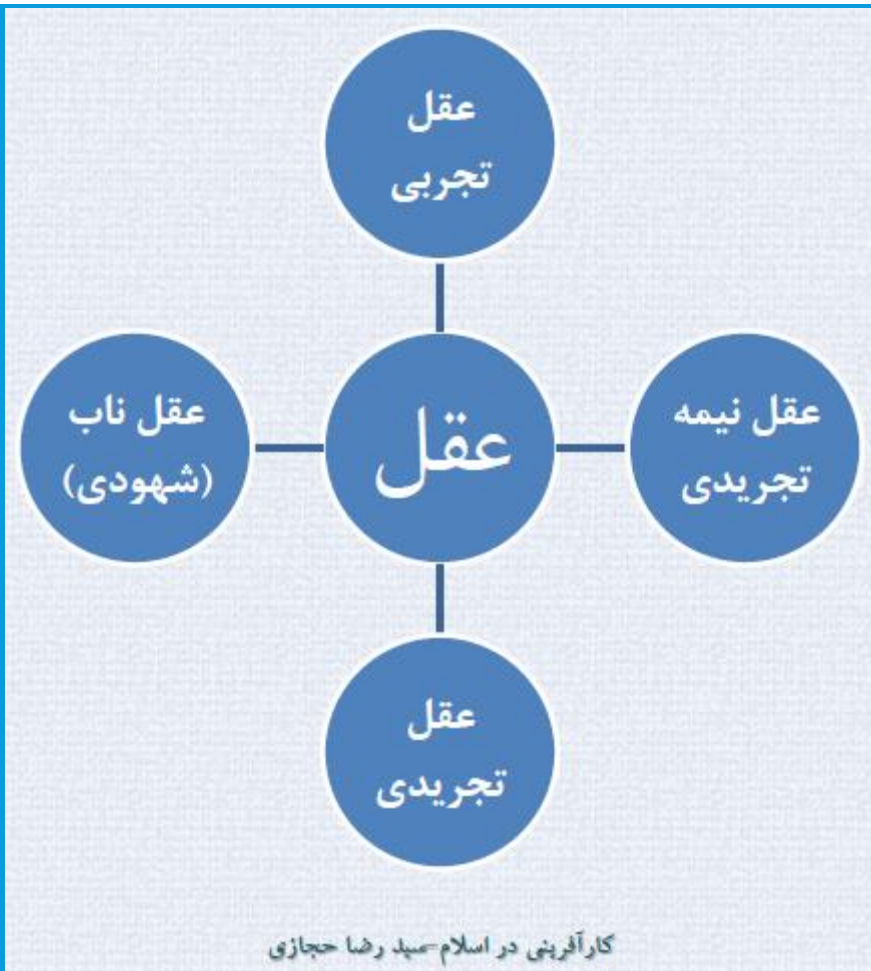
■ دین حق

■ دین باطل

■ دین مخلوط حق و باطل

❖ با توجه به منبع و جهت گیری دین نسبت به امور الهی و اصیل

عقل

- ❖ عقل تجربی: علوم طبیعی و انسانی
- ❖ عقل نیمه تجریدی: ریاضیات
- ❖ عقل تجریدی: فهم وجود و ارتباطاتش
فلسفه
- ❖ عقل ناب: شهود و عرفان

رابطه عقل و دین

- ❖ نظریه مفتحیت عقل: عقل فقط لازمست تا نقل و وحی کشف شود و بر طبق آن عمل گردد
- ❖ نظریه میزانیت عقل: عقل به تنهایی میزان هر سوال است و نیازی به وحی نیست
- ❖ نظریه مصباحیت عقل: عقل در کنار نقل و وحی ایفای نقش می کند و هر دو برای رشد لازمند
  - به این ترتیب هر علمی می تواند دینی باشد و این دو مکمل هستند
  - مبنای علوم عقلی از بعد هستی شناسی، معرفت شناسی، روش شناسی، انسان شناسی و ارزش شناسی نباید مورد رد شارع واقع شود (اصل براءت)

حجیت علم دینی

- ❖ علم دینی (نقلی مورد توافق عقل یا عقلی عدم رد شده توسط نقل) باعث ایجاد وظیفه عملی است
  - حجیت = دلیل عملی که عمل بر خلاف آن گناه است
- ❖ علم دارای منبع، مبنا و محتواست و از این سه نتایج عملی استخراج می گردد، شروط حجیت به بیان دیگر عبارتند از:
  - کفایت منبع (توجه به محدودیت های ادراکی و روش نقلی)
  - صحت مبنا (از ابعاد هستی شناسی، معرفت شناسی، روش شناسی و ارزش شناسی، بازگشت به بدیهیات اولیه)
  - یقین آور بودن محتوا (رعایت روش شناسی)
  - عدم رد شارع (اگر عقل در زمینه ای کافی نبود باید با شرع بررسی گردد)

نقاط ضعف عقل محض

- ❖ ادراک ذات خدا
- ❖ ادراک کنه صفات خدا
- ❖ جزئیات احکام تشریحی
- ❖ اصول برخی احکام
- ❖ ادراک کنه صفات و خواص اشیاء
- ❖ قوانین سعادت ابدی انسان

آیا مدیریت علم است؟

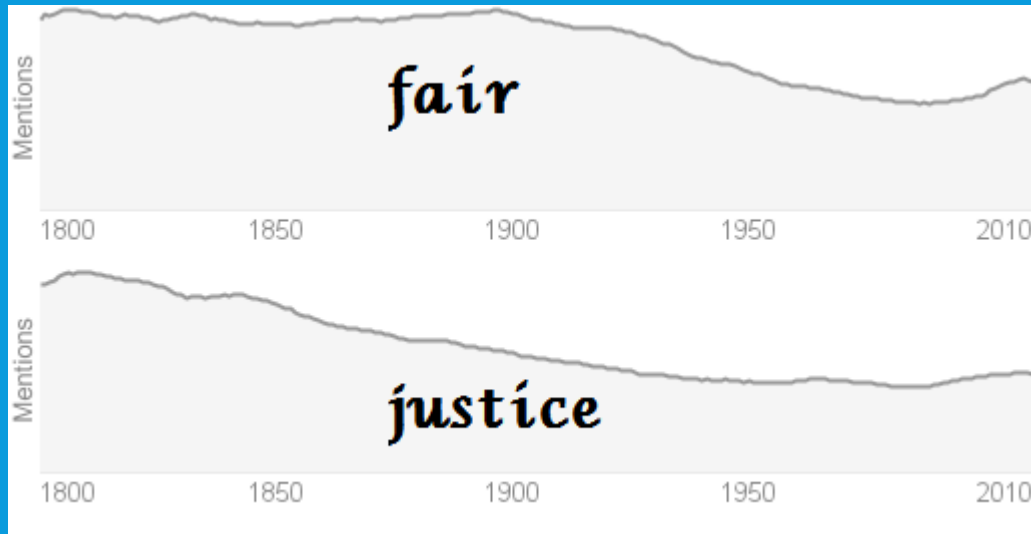
عدالت = یکی از پارامترهای زیبایی شناسی (ارزش شناسی)

- از «انتظار عدالت و عدالت در سازمان» ، ۱۳۸۸ ، انتشارات سمت، دکتر رضاییان
- عدل به معنای داد مقابل ستم و بیداد امری بین افراط و تفریط است
- بدان ای گرامی نیکو نهاد/ ببايد که کوشی به عدل و به داد (فردوسی)
- عدالت باعث توازن و تعادل (از فاکتورهای جمال) است و باعث بقا می شود
- عدالت در سازمان از نابرابری ادراک شده توسط افراد و برخوردهای غیر منصفانه خدشه دار می شود
- احساس عدالت طبیعی است بنابراین احساس بی عدالتی منشا کنش می شود

عدالت در کسب و کار یعنی چه؟

انواع عدالت

- عدالت توزیعی: عدالت در تخصیص منابع معمولاً اقتصادی (تخصیص منابع بر اساس مساوات، نیازمندی، انصاف)
- عدالت رویه‌ای: عدالت در رویه‌ها به خصوص در مورد جبران خدمات
  - برداشت احساسی-اجتماعی (رویه‌های غیر متناقض، دور از تعصب، دقیق، قابل بازنگری، بیانگر نیاز ذی نفعان و بر اساس اصول اخلاقی غالب)
  - در جایی که حقوق کم است می‌توان افراد را با این عدالت انگیزاند
- عدالت مراوده‌ای: در برخورد و چگونگی اجرای قواعد

پیش نیاز عدالت گستری

▪ امام موسی کاظم (ع): عدالت را نمی‌تواند اجرا کنند، مگر کسی که آن را به بهترین وجه بشناسند.

عدالت در نظام مالی

- Shefrin & statman 1992 : سطوح عدالت و انصاف در نظام مالی
- آزادی از اجبار
- عدم تدلیس و کلاه برداری
- دسترسی یکسان به اطلاعات
- قدرت یکسان تحلیل اطلاعات
- عدم نفوذ معاملات غیر منطقی و جو زده
- نظام قیمت کارا
- قدرت چانه زنی مساوی (اضطرار و ریسک نقدینگی و دیگر موارد عدم تقارن قدرت چانه زنی)

سوال امتحانی

▪ به اعتبار تجریدی بودن یا نبودن چند نوع علم داریم؟